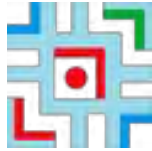

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ**

**ФОРМУВАННЯ СТАЛОГО
ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

**Матеріали II Міжнародної
науково-практичної конференції**

11-12 листопада 2021 року

Київ 2021

fragmentation and inactive small-scale private forest owners in Germany. SIMWOOD (2013-2017). Sustainable innovation and mobilisation of wood resources in Europe. 2017. DOI: <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.34389.99047>.

8. Kolis K. Jointly Owned Forests and Forest Land Consolidation – Increasing the Stand Size in Fragmented Areas. *Nordic Journal of Surveying and Real Estate Research (NJSR)*. 2016. № 11 (1). P. 7-17.

9. Kurttila M., Uuttera J., Mykrä S., Kurki S., Pukkala T. Decreasing the fragmentation of old forests in landscapes involving multiple ownership in Finland: economic, social and ecological consequences. *Forest Ecology and Management*. 2002. № 166. P. 69-84.

10. Malashevskiy M., Palamar A., Malanchuk M., Bugaienko O., Tarnopolsky E. The Opportunities for use the peer land exchange during land management in Ukraine. *Geodesy and Cartography*. 2018. № 42 (4). P. 129–133.

11. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. Самосійні ліси можуть збільшити лісистість України на 300 000 га. URL:<https://mepr.gov.ua/news/37489.html> (дата звернення: 02.06.2021).

Новаковська І.О.

д.е.н., доц., чл.-кор. НААН

*Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ, Україна*

Бова Д.В.

студент 1 курсу магістратури

*Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ, Україна*

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОПТИМІЗАЦІЇ СПІВВІДНОШЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ УГІДЬ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ СТАЛОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

У зв'язку з зростанням потреб населення у продовольстві дотримання принципу пріоритету сільськогосподарського землекористування і надалі вважатиметься найголовнішою умовою при перерозподілі земельного фонду. Одним з найважливіших об'єктів біосфери, як відомо, є ґрунтовий покрив. Спільно з рослинним покривом він становить ґрунтово-біологічну екосистему. Саме вона забезпечує потреби людини в продовольстві і сировині біологічного походження. Пристосування територій для різних виробничих потреб (створення антропогенних ландшафтів) обумовлює зменшення стабільності і погіршення здатності даної екосистеми до саморегуляції. У зв'язку з вказаним, використання і відтворення ґрунтової

родючості повинні бути єдиним безперервним процесом, а використання і охорона земель розглядатися як ланки комплексної системи охорони і поліпшення навколишнього середовища в цілому.

Формування стабільних, з високими саморегулюючими властивостями екосистем, які характеризуються оптимальними співвідношеннями лісів, лісонасаджень, ріллі, луків, пасовищ, боліт, урбанізованих територій, керованим водним режимом і ґрунтовою родючістю є одним з основних завдань формування ландшафтів з метою створення сталих систем землекористування.[1]

Як відомо, ефективне та екологічнобезпечне використання земельно-ресурсного потенціалу країни та його охорона в сучасних умовах є надзвичайно актуальною проблемою національної безпеки. Сучасний передкризовий стан охорони земельних угідь обумовлений надмірною розораністю території, недосконалістю систем землеробства, ігноруванням екологічних і агрономічних норм землекористування, відсутністю належної системи управління процесами родючості ґрунтів.

Протягом тривалого часу залишається від'ємним баланс поживних речовин (NPR) у землеробстві. Рівень лісистості території є недостатнім для формування екологічно сталих агроландшафтів. Стабілізація землекористування потребує відновлення порушеного діяльністю людини оптимального співвідношення між природними комплексами – площами лісу, луків, води і посівів. Вважається, що саме ліси та захисні лісонасадження, луки, пасовища, водноболотні угіддя та водні об'єкти, тобто стабілізуючі агроландшафти угіддя, повинні за своєю сумарною площею дорівнювати площі посівів. В країнах Європейського Союзу, наприклад, лісистість території становить 31%, а розораність 28-32%, в той час як у нас аналогічні показники складають відповідно 17,6 і 53,9%.

В сучасних умовах єдиним виходом із цього становища може бути проведення консервації деградованих, малопродуктивних і забруднених орних земель, інших сільськогосподарських угідь. Це дозволить значно скоротити розмір компенсаційних виплат за переведення сільгоспугідь у лісові землі, а також у менш інтенсивні угіддя (сіножаті, пасовища). З іншої сторони вкрай важливо поновити виконання протиерозійного комплексу робіт і їх фінансування за кошти державного та місцевих бюджетів, як це було у дореформений період.

За даними ґрунтових обстежень і коригування їх матеріалів, консервації потребують 5,1 млн га ріллі, з них 54,3 % змитих і деградованих, 11,5% перезволожених і заболочених, 9% - солонцюватих. [2] Нами розглянуто три моделі оптимізації співвідношення земельних угідь. (табл. 1)

Пропозиції щодо скорочення на 10 млн га площі орних земель країни з наближенням лісистості території до рівня Європейських країн, які пропонувалися раніше багатьма авторами, ми вважаємо неприйнятними.

**Прогноз площ екологічно стабілізуючих
ландшафти угідь за моделями I-III**

Види угідь	Площа на 1.1.2016 р.		Прогнозна площа угідь, тис. га					
	Всього, тис. га	В % до території	Модель I		Модель II		Модель III	
			Всього	В % до території держави	Всього	В % до території держави	Всього	В % до території держави
Орні землі	32541	53,9	29629	49,1	29268	48,5	27400	45,4
Природні кормові угіддя:								
сіножаті	2406	4,0	3876	6,4	3735	6,2	3800	6,3
пасовища	5434	9,0	6101	10,1	6100	10,1	6440	10,7
Ліси та захисні лісонасадження	10633	17,6	11704	19,4	11075	18,4	13300	22,0
Відкриті заболочені землі	982	5,6	935	5,6	935	5,6	935	5,6
Води	2426		2419		2420		2420	

Модель I об'єднує показники проекту Національної програми охорони земель на 1996-2010 рр. Модель II – об'єднує дані проекту Загальнодержавної програми використання і охорони земель на 2015 рік. Модель III – базується на матеріалах ґрунтових обстежень і їх коригування за станом на 2015 рік. [3]

Відповідно до моделі III прогноз співвідношення земельних угідь розраховано нами за показниками деградації ґрунтів (деградовані, малопродуктивні, техногенно забруднені), які пропонуються для консервації. Площу ріллі, зокрема, передбачено скоротити на 5,1 млн га. Площу лісів і захисних лісонасаджень намічено збільшити на 2,7 млн га (рівень лісистості стане 22%), а природних кормових угідь – на 2,4 млн га. За цією моделлю площа екологічно стабілізуючих ландшафти угідь (26,9 млн га) майже дорівнюватиме площі орних земель (27,4 млн га) – Рис. 1. Отже, цю модель можна розглядати як найбільш обґрунтовану для затвердження Кабінетом Міністрів України нормативів оптимального співвідношення земельних угідь.

У зв'язку з тим, що у процесі проведення земельної реформи кардинально змінено організацію території, утворено аграрні структури ринкового типу, порушено сівозміни, втрачено частину протиерозійних рубежів, які було створено за рахунок земляних валів і лісонасаджень, є нагальна потреба у відновленні контурно-меліоративної системи організації території. В умовах схилового землеробства ця система землекористування не має альтернативи.

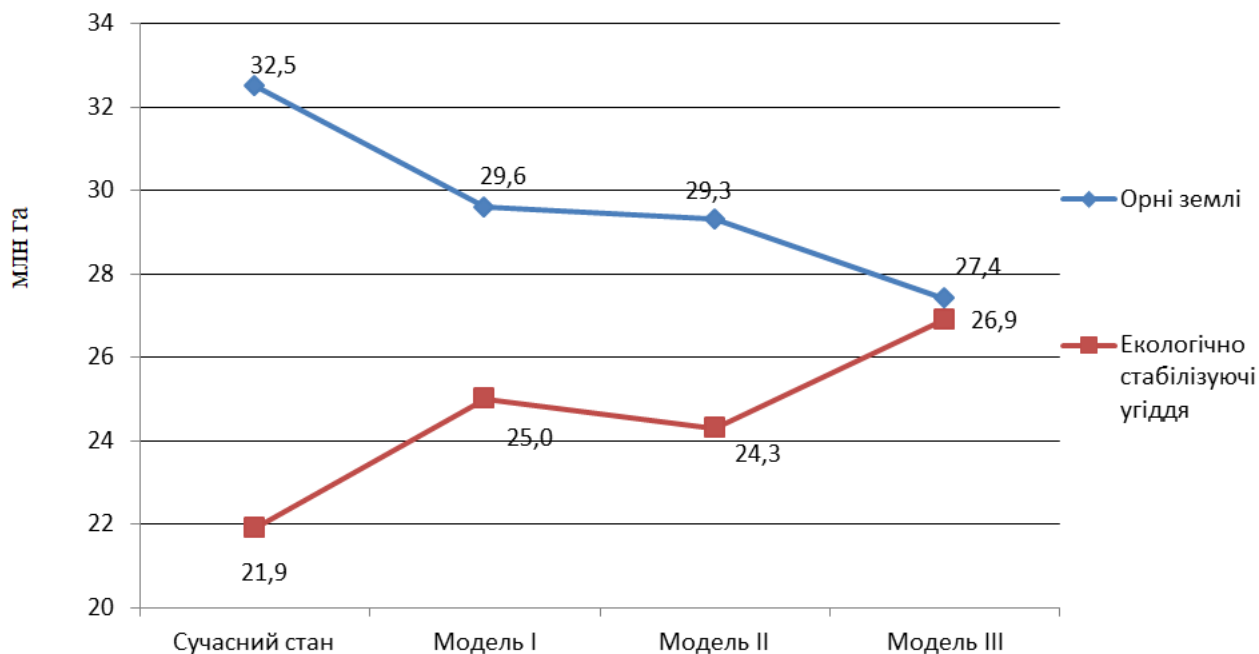

Рис. 1 Прогнозна площа ріллі та екологічно стабілізуючих угідь за моделями

Список використаних джерел

1. Iryna Novakovska, Volodimir Bulgakov, Semjons Ivanov, Imars Dukulis. Formation of sustainable land-use systems in erosion dangerous landscapes. 17 International Scientific Conference «Engineering for rural development», Volume 17, May 23-25, 2018/ Latvia University of Life Sciences and Technologies Faculty of Engineering, p. 378 - 386

2. Новаковський Л.Я., Канаш О.П., Леонець В.О. Консервація деградованих і малопродуктивних орних земель України/ // Вісн. аграр. науки. – 2000. – №11. – с. 54-59

3. Новаковська І.О. Оптимізація системи землекористування/ Економіст. – 2018. – № 3.– С. 27-32